

DOI: 10.31866/2616-745X.9.2022.265454
УДК 327(477+4)

МАЙБУТНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ В СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ

Міщенко Алла Борисівна^{1а},
Теремко Віктор Васильович^{2б}

¹Кандидатка політичних наук, доцентка,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6693-6221>,
e-mail: mishenko.ab@gmail.com,

²Кандидат політичних наук,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1774-0246>,
e-mail: v_teremko@knu.ua,

^аКиївський національний університет культури і мистецтв,
вул. Є. Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133,

^бКиївський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська 60, Київ, Україна, 01033

Надіслано:

02.07.2022

Рецензовано:

15.07.2022

Прийнято:

15.07.2022

Для цитування:

Міщенко, А. Б., & Теремко, В. В. (2022). Майбутній геополітичний статус України в сучасній Європі. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (9), 55–73. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.9.2022.265454>.

У статті аналізується здатність України набути нового геополітичного статусу в Європі у період поствоєнного розвитку. Враховуючи динаміку та тривалість російсько-української війни, аналіз здійснювався в середньостроковій перспективі та з урахуванням міжнародної і геополітичної оцінки. Шляхом порівняльного методу вдалося виявити відмінності між позиціями учасників сторін і країн-партнерів України, які мобілізували військові та гео економічні зусилля на зміну парадигми мети завершення війни із примирення агресора на його максимальне послаблення. Також були зіставлені сценарії як розвитку війни, так і пропозиції щодо її завершення, зокрема й «Італійський план миру», пропозиції Г. Кіссінджера та аналітичних центрів США й України. Отримані результати дали можливість екстраполювати здобуті дані у визначення трьох можливих геополітичних статусів України в Європі: статус геополітичного посередника між Заходом і Росією (найбільш бажаний для європейської кон'юнктури), статус геополітичного регіонального лідера (найбільш відповідає інтересам України і максимально інтегрує

в структури ЄС і НАТО), статус «військової периферії» (влаштовує країни-партнери та Україну, але знижує динаміку розвитку країни).

Swot-аналіз майбутніх геополітичних статусів України в Європі довів, що російсько-українська війна остаточно визначила й закріпила здатність України самостійно реалізовувати свою міжнародну суб'єктність, однак реалізація бажаного та втілення статусу в регіональному масштабі залежатиме від таких показників, як збереження міжнародної антивоєнної коаліції, власна політична стабільність із демократичним прогресом, посилення військової могутності, отримання реальних гарантій безпеки, утримання територіальної цілісності.

Ключові слова: військова периферія; геополітичний статус; регіональний лідер; регіональна безпека; російсько-українська війна.

Вступ

Повоєнна Україна стоятиме перед вибором свого майбутнього. Вона отримає певний імпульс до дій, який потрібно буде трансформувати в міжнародну перевагу. Має бути вибудований не лише новий імідж/образ, а й конвертовані результати російсько-української війни в геополітичну могутність нашої держави.

Уже стало зрозумілим, що усі міжнародні договори, зобов'язання та неформальні домовленості не спрацювали для уникнення війни. Логіка оонівського світового порядку зазнала краху, дозволивши автократії та військовій машині розв'язати війну з елементами широкої окупації та анексії території. Як писав Н. Талеб (2017, с. 50), «будь-який випадок може непропорційним чином вплинути на загальну картину чи сукупний результат». Відповідно, російсько-українська війна стала «чорним лебедем», що змінив контекст не лише регіональної стабільності, а й окреслив проблеми світового масштабу: безпеки, біженців, війни, голоду, демократії, економіки, моралі в політиці, «макіавелівського» реалізму.

Перші місяці протистояння засвідчили, як мінімум, що Україні вдалося втримати вертикаль влади, зберегти конституційну основу суверенітету та незалежності, мобілізувати союзників та, що головне, відстояти парадигму «перемоги України» у цій війні. І на сьомий місяць війни цей концепт уже сприймається більшістю міжнародних партнерів як найбільш вигідний сценарій для стабілізації регіональної безпеки та міжнародного балансу.

МІЩЕНКО АЛЛА БОРИСІВНА, ТЕРЕМКО ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ МАЙБУТНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ В СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ

Не виключено, що за результатами війни Україна підкріпить свою міжнародну суб'єктність, але будуть аспекти, що визначатимуть її можливий майбутній статус: союзники та партнери (явні та приховані), економічна залежність (повна чи часткова), політична стабільність (як збереження демократичного нейтрального курсу або втілення статусу кандидата на членство в ЄС), військова могутність (армія III чи V покоління), гарантії безпеки (регіональні безпекові союзи чи членство в НАТО), а також загрози територіальній цілісності (потенційні/реальні).

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Пропоноване дослідження обґрунтовано через аналіз перебігу російсько-українського протистояння екстраполювати його в певній середньостроковій перспективі.

Одним із ключових напрямків аналізу стали праці, що континентально оцінювали розвиток регіону, та дослідження прогностичного характеру, які описували найбільш передбачувані тенденції і зміни.

Сприймаючи Росію після розпаду СРСР, з одного боку, як партнера, а з іншого – як потенційного ворога, найбільше аналітичних досліджень щодо ролі РФ, її імперських геостратегічних прагнень та місця України в цих планах можна знайти саме в американській науці. Тут активними виявилися праці прогностичного спрямування З. Бжезінського (2012) «Стратегічне бачення», Г. Кіссінджера (2017) «Світовий порядок», Т. Снайдера (2020) «Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка», а також Р. Каплан, Е. Тодда, Дж. Фрідмана, Ф. Фукуями, С. Хантінгтона та ін. Важливі напрацювання незалежних аналітичних центрів, зокрема «Atlantic Council», «Stratford», які здатні впливати на формування зовнішньої політики США.

Окремо варто виділити європейську геополітичну думку, яка найчастіше сприймала європейський континент у контексті мирного співжиття як з Україною, так і з Росією без прагнення розв'язувати конфлікти слов'янських пострадянських націй. Це чітко проявляється у працях К. Хаусхофера, Г. Маккіндера, Н. Спайкмена, а в період поствоєнного розвитку – Р. Дарендорфа, Д. Муазі, Ж. Тіріар, М. Фуше, М. Геффернен, Ф. Шіммельфенніг і У. Зедельмаєр, М. Фрідмана та інших.

Сучасні українські вчені досить тривалий період були розділені в поглядах щодо вектора зовнішньополітичної інтеграції: одні сповідували пострадянський погляд збереження статус-кво в орбіті інтересів РФ, що гарантує сталий інерційний та залежний статус, а інші – шукали обґрунтовану необхідність прозахідної інтеграції як пошуку інтенсивного розвитку: В. Б. Авер'янов, І. А. Грицяк та С. Ф. Демченко «Україна та європейська інтеграція: публічно-правові аспекти» (2010), О. Баган «Український цивілізаційний простір» (2020),

С. Василенко «Україна: геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі» (2000), В. Горбулін «Хроніки передбачень» (2017), М. Гордієнко «Тоталітарний синдром Росії: від комунізму до екзальтованого рашизму» (2016), Л. Залізник «Україна та Росія: війна цивілізації» (2017), С. Пирожков та Н. Хамітов «Цивілізаційний вибір України в глобалізованому світі» (2016), В. Терлецький «Інтелектуальний підтекст геополітичної експансії Російської Федерації» (2016), Л. Чекаленко «Україна. Росія. Вчора, сьогодні, завтра (?)» (2016), Д. Шульга «Коли Україна може стати членом ЄС і як не упустити шанс» (2022) та ін.

Уже з початком активних воєнних дій можемо знайти окремі публікації М. Белескова, О. Гараня, Я. Жаліло, А. Шевченко, які аналізували очікувані наслідки економічного, політичного та соціального майбутнього України поствоєнного розвитку. Також варто згадати про ключові дослідження Інституту стратегічних досліджень «30 років незалежності України: соціально-економічні підсумки та стратегічні візії майбутнього. Стратегічна ціна російської агресії для економіки України», а також комплексний аналіз від Українського інституту майбутнього «Україна 2022. Як не втратити свій шанс стати сильною державою» та інші.

Важливим блоком стали статті та публікації, що з'явились після лютого 2022 року, які аналізували сценарії розвитку європейського регіону, враховуючи видимі загрози, окреслені тенденції зміни настроїв та поведінки політичної кон'юнктури.

Формулювання цілей статті

Відповідно, потребує більш якісного аналізу проблема майбутнього геополітичного статусу України для усвідомлення напрямків реалізації обраної бюрократичної та політичної діяльності через вибудовування підходів формування нового типу ідентичності в регіоні та світі.

Метою цього дослідження є визначення майбутнього геополітичного статусу України в сучасній Європі у поствоєнний період.

Основними завданнями проведення аналізу є: узагальнити ставлення країн-партнерів до геополітичних ролі та місця України і Росії в Європі; розкрити сценарії та підходи щодо розвитку і завершення російсько-української війни; виявити можливі майбутні стани формування геополітичного статусу України в Європі.

Методологічною основою дослідження стало використання сценарного методу через необхідність репрезентувати різноформатні, альтернативні

бачення щодо розвитку, ескалації та способів завершення російсько-української війни. Порівняльний метод став основою для виявлення ключових відмінностей між поглядами на геополітичну роль України та Росії в Європі до війни та в період її активних дій. Важливим для вирішення мети дослідження стало використання swot-аналізу, що забезпечило виявлення сильних/слабких сторін, можливостей/загроз кожного з можливих майбутніх геополітичних статусів України в Європі.

Виклад основного матеріалу дослідження

За період перших кількох місяців війни світ і Європа зокрема уже почали пошук сценаріїв завершення війни, встановлення регіональної безпеки, послаблення агресора та побудови нового формату балансу сил. Одним із найбільш дискусійних став Всесвітній економічний форум у Давосі, який вважається однією із найбільш впливових дискусійних платформ у світі.

Провідні лідери держав, представники політичних еліт та впливових особистостей найбільш розвинених країн світу відвідують серію заходів, щоб зрозуміти зміни світових трендів, почути сценарії майбутнього й підготуватись до нових викликів. Водночас це ще і майданчик кулуарних перемовин, неформальних домовленостей та спосіб висловити непопулярні погляди.

Останніми з таких стала дискусія щодо пошуку варіантів вирішення війни в Україні, яку розв'язала Росія 24 лютого 2022 року. Саме Давос-2022 став відправною точкою зміни поглядів європейських еліт щодо майбутнього України. Принаймні було помітно, що саме з цього заходу розпочались дискусії про майбутнє України і Росії.

Тут неприховано обговорювали італійський план, який включав 4 пункти:

- припинення вогню в Україні та демілітаризація лінії фронту під наглядом ООН;
- переговори про статус України, які передбачають вступ країни до ЄС, але неприєднання до НАТО;
- двостороння угода між Україною та Росією щодо Криму і Донбасу: території матимуть повну автономію з правом самостійно гарантувати свою безпеку, але при цьому суверенітет над регіонами належатиме Києву;
- укладання багатосторонньої угоди про мир і безпеку в Європі, яка охоплюватиме питання роззброєння та контролю над озброєннями, запобігання конфліктам та заходи зміцнення довіри (Україна вивчає пропозиції Італії щодо мирного плану – МЗС, 2022).

Незважаючи на активне просування цієї пропозиції країнами Західної Європи, Україна відкинула пропозицію як таку, що прагне примирення агресора, але не враховує його відповідальність за вчинені руйнування та

воєнні злочини (вбивства цивільного населення, гвалтування, катування, фільтраційні табори, використання заборонених видів зброї тощо).

Але найбільшого обговорення, за результатами Давосу-2022, піддалися пропозиції, висловлені экс-держсекретарем США Генрі Кіссінджером. Варто нагадати, що він є прихильником формування сталого балансу світового порядку, в межах якого великі глобальні гравці мають свої сфери впливу, контролюють певний простір поза межами власних кордонів, не здійснюючи посягань на таку ж зону іншого великого міжнародного актора (Кіссінджер, 2017). На його думку, у світі є три глобальні наддержави: США, Росія, Китай. Їм відводиться роль формування світового балансу, що врівноважує претензії на поширення обраної ідеології та форм контролю за втіленням визначеної стратегії над певним географічним простором.

Однак під час Всесвітнього економічного форуму у Давосі-2022 Г. Кіссінджер пропонував, щоб мирна угода між Україною та Росією передбачала повернення до ситуації, яка була перед повномасштабним вторгненням Росії в Україну (до 24 лютого 2022 р.), а Захід має дозволити Росії залишити за собою Крим.

«Продовження війни за межами цієї точки буде вже не про свободу України... а про нову війну проти самої Росії». Далі він говорить: «...зараз, у міру розбудови відносин, ми можемо потрапити до простору, де розділова лінія буде перемальована, а Росія опиниться у повній ізоляції. Зараз ми стикаємося із ситуацією, коли Росія може повністю відійти від Європи та шукати постійний союз в іншому місці. Це може призвести до дипломатичного дистанціювання у дусі холодної війни, що поверне нас на десятиліття назад» (Кіссінджер у Давосі прокоментував вторгнення Росії в Україну, 2022).

Відповідно, пропонуючи боротися із джерелом саме такого хаосу й руйнування світового порядку – Росією, старими інструментами домовитись через поступку територією і суверенітетом меншого й слабшого учасника, а саме України – Г. Кіссінджер прагне зберегти зручний для всіх порядок. Водночас він не враховує, що повернення «права агресії, сили» проти демократичної держави стане прецедентом для інших міжнародних гравців і загрозою для мирних націй.

Але так само сам Г. Кіссінджер у 2022 році суперечить своїм попереднім аргументам: «загроза хаосу співіснує із безпрецедентною взаємозалежністю: ідеться про поширення зброї масового знищення, розпад держав, наслідки хижацького ставлення до навколишнього середовища, невикорінені практики

МІЩЕНКО АЛЛА БОРИСІВНА, ТЕРЕМКО ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ МАЙБУТНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ В СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ

геноциду, а також поширення нових технологій, що загрожують вивести конфлікти за межі людського контролю чи розуміння» (Кіссінджер, 2017, с. 8). Усе це ми знаходимо в діях країни-агресора, але для Г. Кіссінджера з таким джерелом хаосу боротися можна лише тоді, коли це країни третього світу, а не глобальний гравець – типу Росії, адже її претензії та поведінку варто поважати.

Він насправді сказав те, що кулуарно обговорювали політики й бюрократи на різних рівнях різних політичних столиць, прагнучи трансформувати політичну реальність і свідомість щодо можливої перемоги України.

Для підтвердження нестабільності ситуації щодо довгострокового прогнозування і здатності оцінити та змодельовати лише короткострокові результати є часткова зміна позиції вищезгаданого Г. Кіссінджера, який 2 липня 2022 року озвучив три нові сценарії (певно, з огляду на розвиток ситуації та стабільну підтримку України зі сторони США і ЄС), зокрема:

1. Російські війська залишаться на зайнятих позиціях – такий варіант став би перемогою російської сторони... У такому разі Росія «отримає 20 % України та більшу частину Донбасу, основні промислові та сільськогосподарські райони і смугу землі вздовж Чорного моря».

2. Росію спробують витіснити із Криму. Так постане питання про війну із самою Росією. Тобто мова йде про те, що Україна прямо не завдає ударів по території РФ, а Крим для неї – це російська територія, удар по якій дозволить Росії змінити статус конфлікту зі «спецоперації» на «війну».

3. Україна зможе стримати Росію, і лінію протистояння відсунуть до кордонів до початку війни, це означатиме програш Москви та істотне досягнення для західних держав. У цьому випадку Київ стане переозброєним, між Україною та НАТО буде налагоджено тісні зв'язки або Україна стане частиною Альянсу. «Вперше в новітній історії Росії доведеться зіткнутися з необхідністю співіснування з Європою як єдиним цілим, а не з Америкою як головною ланкою захисту Європи своїми ядерними силами» (Kissinger and Roberts, 2022).

Артикулювання у висловлюваннях іноземних політичних та громадських діячів таких сценаріїв, що виносяться на публіку, часто є певним типом інформаційної пропаганди сторонами конфлікту та формами агітації серед широких верств, реакція та дискусійний контур обговорення яких дає розуміння щодо готовності в реалізації того чи іншого шляху. Але російсько-українська війна є «чорним лебедем» для міжнародних відносин, а результат її настільки ж невідомий, як і неочікуваний у різних напрямках масштаб агресії Росії проти України.

Допоки тривають активні воєнні дії, неможливо остаточно визначити результати протистояння, однак міжнародна суб'єктність України є доведеним фактом та свідчить про здатність держави боротися за власну територіальну цілісність і суверенітет. Саме тому є важливим у цьому дослідженні виявити той максимально можливий і реалістичний формат статусу держави, який найбільш відповідатиме національним інтересам та врахує ключові загрози майбутнього світоустрою. Отже, Україна може постати в новому геополітичному статусі:

1. Статус геополітичного посередника між Заходом і Росією із максимальним збереженням нейтральності в усіх форматах.

Концепція Г. Кіссінджера і частково З. Бжезінського, які прагнули глобалізувати та демократизувати Росію. Одним із таких шляхів був позаблоковий статус України, що влаштовувало сторони (США, ЄС і Росію) глобального балансу, з метою збереження врівноваженого впливу на цей простір. Колективний Захід розглядав можливість реформувати Україну з подальшим просуванням аналогічних ідей на Схід, у Росію. Саме тому геоекономічна взаємозалежність і зниження енергетичної безпеки через зростання російських газових та нафтових поставок не викликала занепокоєння політичних еліт провідних країн Центральної Європи.

У той час Росія розглядала нейтральну Україну як спосіб розширити свою зону впливу ідей «русского мира», нав'язати російську культуру, формат економічної залежності через проникнення та експансію в різні сфери й галузі (Митний союз, ОДКБ тощо).

З. Бжезінський (2012, с. 80) зазначав: шанси, що Київ здасться Москві, зменшуються із плином часу, проте тиск нетерплячої Росії та байдужість Заходу можуть спровокувати конфлікт на самісінькому краю Європейського Союзу. Таке висловлювання лише засвідчує очікуване розуміння настроїв, які панували в середовищі політичної верхівки РФ по відношенню як України, так і колишніх учасників СРСР.

Відповідно, в українському просторі конкурували протилежні вектори використання цієї території, які прямо впливали на інформаційний контент та суспільні настрої. Країну часто ділили прозахідні і проросійські кандидати, розділяли по питаннях мови, релігії та геополітичного вектора інтеграції.

МІЩЕНКО АЛЛА БОРИСІВНА, ТЕРЕМКО ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ
МАЙБУТНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ
В СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ

Рис. 1. Swot-аналіз статусу геополітичного посередника між Заходом та Росією
(Джерело: побудовано на основі зібраних даних)

Об'єктивно Україна майже ніколи не була повністю нейтральною. Фінансова чи енергетична залежність кидала її в лоно то одного, то іншого глобальних центрів, унеможливаючи самостійне й суверенне державотворення. Найбільше занепокоєння викликає нецивілізований (ігнорування міжнародного права, порушення двосторонніх договорів, невиконання рішень міжнародних судів тощо) спосіб міжнародної співпраці РФ як з іншими країнами, так і з Україною зокрема, що ставить під сумнів прямі або неформальні домовленості про забезпечення Україні у новому світоустрої статусу геополітичного посередника між Заходом і Росією.

Здійснений SWOT-аналіз статусу геополітичного посередника між Росією та Заходом доводить розширення можливостей та форм співпраці у різновекторній взаємодії України з іншими державами, але не зникає загроза продовження військової агресії зі сторони Росії, що підкріплюється політикою «умиротворення агресора» Заходом. Відповідно, він є лише продовженням чинного статусу.

2. Статус геополітичного регіонального лідера, що об'єднає навколо себе транзитні політичні режими держав, колишніх членів СРСР. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну розвінчало кілька важливих міфів могутності РФ, але водночас сприяло перегляду потенціалу нашої держави. Велика кількість держав готові будуть наслідувати або використати момент для втілення перспектив членства в ЄС (Молдова й Україна отримали статус

кандидатів в ЄС, а Грузія – ні) і НАТО (Фінляндія і Швеція приєдналися 5 липня 2022 року).

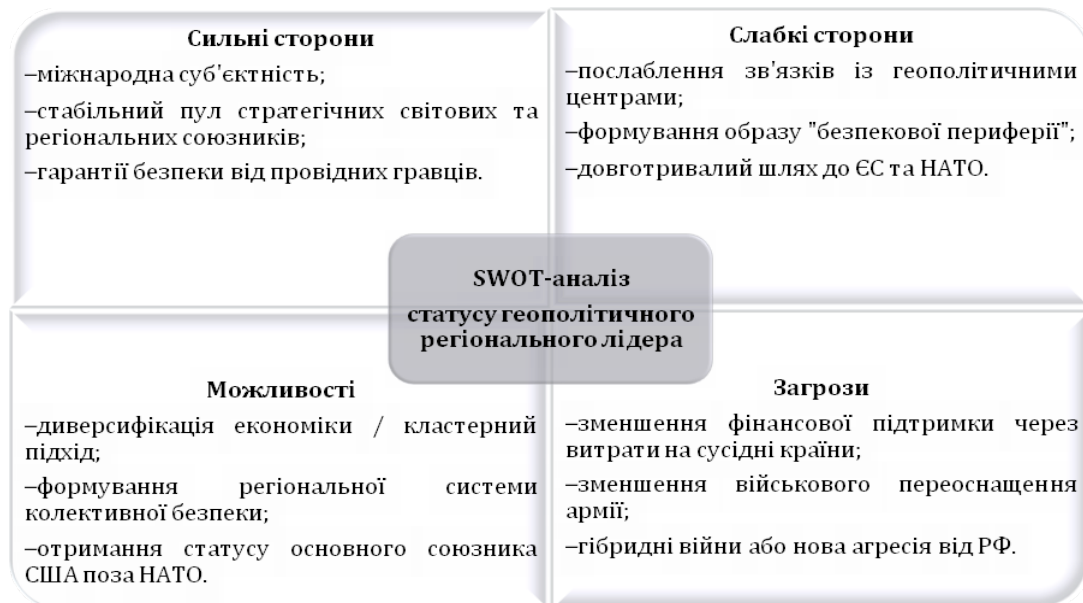

Рис. 2. Swot-аналіз статусу геополітичного регіонального лідера

(Джерело: побудовано на основі зібраних даних)

Отже, варто підкреслити, що цей геополітичний рівень передбачає не лише надання Україні статусу кандидата в ЄС, а й розглядається перехідним у майбутньому до членства як в ЄС, так і в НАТО. Динамічний рух України може бути орієнтиром для інших країн пострадянського простору і навіть європейського регіону.

Але для цього потрібна військова перемога, яка забезпечить можливість післявоєнного відновлення. Зокрема, було запропоновано дев'ять принципів, на яких базується план відновлення:

- повний доступ до ринків ЄС та «Великої сімки» – це допоможе виробникам інтегруватися у світові торгові ланцюги та збільшити експорт;
- набуття статусу кандидата, а потім повноправного члена Євросоюзу;
- побудова економіки за принципами дерегуляції та лібералізації;
- налаштування логістичних маршрутів у західному напрямку;
- перехід від експорту сировини до переробки у галузях, що дають найбільшу експортну виручку;

МІЩЕНКО АЛЛА БОРИСІВНА, ТЕРЕМКО ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ МАЙБУТНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ В СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ

- розвиток вітчизняного військово-промислового комплексу – йдеться не лише про закупівлю зброї, а й про її виробництво, зокрема за рахунок трансферу військових технологій;

- збільшення видобутку власного газу та розвиток атомної енергетики – зазначається, що за 3–5 років Україна може набути енергонезалежності;

- кліматична модернізація;

- локалізація українського виробництва на рівні мінімум 60 % – це дасть поштовх економіці, створить нові робочі місця, пожвавить підприємницьку активність (Економічне відновлення України після війни: у Раді презентували план, 2022).

Такий тимчасовий «прозахідний нейтралітет» і регіональне лідерство України може бути вигідний усім сторонам: ЄС остаточно визначився із європейською перспективою України, але очікує її стабілізації; США – прагне втримати контроль над Східною Європою, яка стала більш динамічною та самостійною зоною; країни колишнього СРСР отримують прагматичний орієнтир щодо ефективності певної політики та перспектив; і навіть Росія – у внутрішній пропаганді може заявити про певну уявну перемогу.

3. Статус «військової периферії», коли Україна буде мати сильну й переоснащену армію, але через затяжний конфлікт не здатна буде динамічно рухатись до виконання усіх вимог щодо вступу в ЄС і НАТО і перебуватиме в певній залежності від країн-партнерів Європи та США й економічній стагнації.

Уже зараз зрозуміло, що повернення до стану 24 лютого 2022 року матиме тривалий і виснажливий характер. Сторони конфлікту впевнені у власних силах та досягненні поставлених цілей. Це унеможливує навіть військовим аналітикам остаточно визначитись, що буде домінувати і стане каталізатором перемоги: мотивована, але недостатньо оснащена українська армія чи деморалізовані, але зі значними ресурсами російські війська?!

Західна розвідка описала також три можливі сценарії розвитку війни в Україні:

1. Росії вдасться поступово відвойовувати нові і нові території у Луганській і Донецькій областях.

2. Жодна зі сторін не зможе проводити активні наступальні дії, і війна перейде в позиційну фазу на місяці або роки.

3. Росія змушена буде коригувати свої цілі, оголосить про перемогу й досягнення цілей, підготувавши політичний та дипломатичний плацдарм для завершення (Lillis, Starr, Bertrand and Liebermann, 2022).

Варто зазначити, що такий опис більш направлений на розуміння військового потенціалу та могутності сторін, що легше піддається кількісному

аналізу і дозволяє зробити висновки про хід агресивної компанії. Однак із кожним тижнем та після чергового засідання у Рамштайні міністрів оборони понад 50-ти держав світу (антиросійська військова коаліція) ситуація змінюється як на полі бою, так і у вимірі потенціалу сторін. Ми ще неодноразово будемо аналізувати все нові прогнози щодо можливих сценаріїв розвитку війни.

Але колективний Захід розглядає Україну уже не просто як «буферну зону», нейтральну територію, а як бар'єр проникнення в Європу агресії, війни та конфліктів. Країни-партнери готові платити за свою безпеку, надаючи гранти, фінансову допомогу, приймаючи українських біженців, а також інвестуючи в переоснащення Збройних сил України, щоб стримати можливе просування до їх кордонів.

Рис. 3. Swot-аналіз статусу «військової периферії»

(Джерело: побудовано на основі зібраних даних)

Відповідно, у статусі «військової периферії» Україна здатна буде оновити свій військовий потенціал, посилити регіональну систему безпеки, створити нові регіональні безпекові об'єднання, укріпити власні кордони, боротися за нові військово-політичні програми та перспективи. Водночас,

МІЩЕНКО АЛЛА БОРИСІВНА, ТЕРЕМКО ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ МАЙБУТНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ В СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ

будучи однією із найсильніших армій Європи, Україна залишатиметься в орбіті інтересів партнерів лише як охорона східних кордонів. З часом політична доцільність та геоекономічні орієнтири вплинуть на зниження фінансової підтримки й рівня інвестиційної привабливості.

Для того, щоб геополітичний статус України з «військової периферії» перетворився на «східні кордони НАТО», не лише нашій державі треба пройти трансформацію, а й європейцям та іншим партнерам – змінити ставлення до пострадянських країн як до рівного учасника, а не залежного.

Висновки

Отже, усвідомлюючи складність проведення дослідження в умовах динамічності розвитку процесу – загострення воєнних дій в російсько-українській війні, – потребував аналізу можливий геополітичний статус України в Європі. Було виявлено, що світ пройшов певну трансформацію погляду на цю подію – від пошуку шляхів примирення і збереження балансу сил з агресором до усвідомлення максимального послаблення Росії та різноформатного посилення України.

Континентальна війна за незалежність, одна з найбільш кровопролитних та жорстоких на теренах Східної Європи, і здатність України підтверджувати не лише свою військову могутність, а й об'єднувати в зусиллях підтримки найпрогресивніші та цивілізовані нації світу підтверджують завойовану міжнародну суб'єктність України. Водночас середньострокові прогностичні розгалуження майбутнього геополітичного статусу України в Європі є неоднозначними: збереження статусу геополітичного посередника між Заходом і Росією (найбільш бажаний для європейської кон'юнктури), статус геополітичного регіонального лідера (найбільш відповідає інтересам України й максимально інтегрує в структури ЄС і НАТО), статус «військової периферії» (влаштовує країни-партнери й Україну, але знижує динаміку розвитку країни).

Загалом проведене дослідження не є завершеним, адже як будь-який прогноз потребує періодичної верифікації та врахування нових факторів впливу на розвиток як російсько-української війни, так і об'єднаності світу щодо спільного бачення її завершення. Тому подальший аналіз цієї теми буде присвячений саме вивченню нових кількісних та якісних показників регіональної трансформації.

Список використаних джерел та посилань:

Авер'янов, В. Б. Грицяк, І. А. та Демченко, С. Ф. 2010. Україна та європейська інтеграція: публічно-правові аспекти. Київ: Преса України.

- Баган, О., 2020. Український цивілізаційний простір. *Українські студії стратегічних досліджень*, [online] 14 травня. URL: <https://ussd.org.ua/2020/05/14/ukrayinskyj-tsyvilizatsijnyj-prostir/> [Дата звернення 01 липня 2022].
- Бжезінський, З., 2012. Стратегічне бачення. Америка і криза глобальної влади. Львів: Літопис.
- Василенко, С. Д., 2000. Україна: Геополітичні виміри в загальноєвропейському процесі. Одеса: ОДМА.
- Горбулін, В., 2017. Хроніки передбачень: 2006–2017. Харків: Фоліо.
- Гордієнко, М., 2016. Тоталітарний синдром Росії: від комунізму до екзальтованого рашизму. В: *Російська окупація і деокупація України: історія, сучасні загрози та виклики сьогодення*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, С. 89–98.
- Економічне відновлення України після війни: у Раді презентували план, 2022. *Слово і Діло*, [online] 2 травня. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/02/novyna/ekonomika/ekonomichne-vidnovlennya-ukrayiny-pislya-vijny-radi-prezentuvaly-plan> [Дата звернення 21 липня 2022].
- Залізник, Л., 2017. Україна та Росія: війна цивілізації. *Універсум*, 3–4, С. 4–11.
- Кіссінджер у Давосі прокоментував вторгнення Росії в Україну, 2022. *Lenta.ua*, [online] 24 травня. URL: <https://lenta.ua/kissindzher-u-davosi-prokomentuvav-vtorgnennya-rosiyi-v-ukrayinu-119914/> [Дата звернення 21 липня 2022].
- Кіссінджер, Г., 2017. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Переклад з англійської Н. Коваль. Київ: Наш формат.
- Муазі, Д., 2018. Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ. Київ: Брайт Букс.
- Пирожков, С. та Хамітов, Н., 2016. Цивілізаційний вибір України в глобалізованому світі. *ZN.UA*, [online] 12 серпня. URL: https://zn.ua/ukr/internal/civilizacijnyy-vibir-ukrayini-v-globalizovanomu-sviti-yakiy-civilizacijnyy-vibir-robot-ukrayinu-ne-ob-yektom-a-sub-yektom-geopolitik_.html [Дата звернення 01 липня 2022].
- Сахно, Ю., 2021. Геополітичні орієнтації жителів України: червень 2021 року. *Київський міжнародний інститут соціології*, [online] 18 липня. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1054&p age=1>> [Дата звернення 21 липня 2022].
- Снайдер, Т., 2020. Шлях до несвободи : Росія, Європа, Америка. Переклад з англійської Г. Герасим. Львів: Човен.
- Талєб, Н. Н., 2017. Чорний лебідь. Про (не)ймовірне у реальному житті. Київ: Наш Формат.

**МІЩЕНКО АЛЛА БОРИСІВНА, ТЕРЕМКО ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ
МАЙБУТНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ
В СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ**

- Терлецький, В., 2016. Інтелектуальний підтекст геополітичної експансії Російської Федерації. В: *Російська окупація і деокупація України: історія, сучасні загрози та виклики сьогодення*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, С. 334–343.
- Україна 2022. Як не втратити свій шанс стати сильною державою, 2022. *Український Інститут Майбутнього*, [online] 22 квітня. URL: <https://uifuture.org/publications/ukrayina-2022-yak-ne-vtratyty-svij-shans-staty-sylnoyu-derzhavoyu/> [Дата звернення 20 травня 2022].
- Україна вивчає пропозиції Італії щодо мирного плану – МЗС, 2022. *NV*, [online] 20 травня. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/mirniy-plan-italiji-dlya-ukrajini-ukrajinske-mzs-vivchaye-propoziciji-50243918.html> [Дата звернення 01 липня 2022].
- Чекаленко, Л., 2016. Україна. Росія. Вчора, сьогодні, завтра (?). В: *Російська окупація і деокупація України: історія, сучасні загрози та виклики сьогодення*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, С. 32–49.
- Шульга, А., 2022. Коли Україна може стати членом ЄС і як не упустити шанс. *ZN.UA* [online] 18 червня. URL: <https://zn.ua/ukr/international/koli-ukrajina-mozhe-stati-chlenom-jes-i-jak-ne-upustiti-shans.html> [Дата звернення 21 липня 2022].
- Kissinger, H. and Roberts, A., 2022. There are three possible outcomes to this war: Henry Kissinger interview. *The Spectator* [online] 09 July. Available at: <https://www.spectator.co.uk/article/there-are-three-possible-outcomes-to-this-war-henry-kissinger-interview> [Accessed 05 July 2022].
- Lillis, K., Starr B., Bertrand, N. and Liebermann, O., 2022. War in Ukraine reaches pivotal moment that could determine long-term outcome, intelligence officials say. *CNN*, [online] 15 June. Available at: <https://edition.cnn.com/2022/06/14/politics/ukraine-war-pivotal-moment-intelligence-officials-loses-in-the-east-russia/index.html> [Accessed 09 July 2022].

References:

- Averianov, V. B. Hrytsiak, I. A. and Demchenko, S. F. 2010. *Ukraina ta yevropeiska intehratsiia: publichno-pravovi aspekty* [Ukraine and European integration: public and legal aspects]. Kyiv: Presa Ukrainy.
- Bahan, O., 2020. Ukrainykyi tsyvilizatsiinyi prostir [Ukrainian civilization space]. *Ukrainski studii stratehichnykh doslidzhen*, [online] 14 May. Available at: <https://ussd.org.ua/2020/05/14/ukrayinskyj-tsyvilizatsijnyj-prostir/> [Accessed 01 July 2022].
- Bzhezynskiy, Z., 2012. *Stratehichne bachennia. Ameryka i kryza hlobalnoi vlady* [Strategic vision. America and the crisis of global power]. Lviv: Litopys.
- Chekalenko, L., 2016. *Ukraina. Rosiia. Vchora, sohodni, zavtra (?)* [Ukraine. Russia. Yesterday, today, tomorrow (?)]. In: *Rosiiska okupatsiia i deokupatsiia Ukrainy: istoriia, suchasni zahrozy ta vyklyky sohodennia* [Russian occupation and de-

- occupation of Ukraine: history, modern threats and challenges of today]. Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Kyiv, pp. 32–49.
- Ekonomichne vidnovlennia Ukrainy pislia viiny: u Radi prezentuvaly plan [Economic recovery of Ukraine after the war: the plan was presented in the Council], 2022. *Slovo i Dilo*, [online] 2 May. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2022/05/02/novyna/ekonomika/ekonomichne-vidnovlennya-ukrayiny-pislya-vijny-radi-prezentuvaly-plan> [Accessed 21 July 2022].
- Horbulin, V., 2017. *Khroniky peredbachen: 2006-2017* [Chronicles of predictions: 2006-2017]. Kharkiv: Folio.
- Hordiienko, M., 2016. Totalitarnyi syndrom Rosii: vid komunizmu do ekzaltovanoho rashyzmu [Russia's Totalitarian Syndrome: From Communism to Exalted Racism]. In: *Rosiiska okupatsiia i deokupatsiia Ukrainy: istoriia, suchasni zahrozy ta vyklyky sohodennia* [Russian occupation and de-occupation of Ukraine: history, modern threats and challenges of today]. Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Kyiv, pp. 89–98.
- Kissindzher u Davosi prokomentuvav vtornhennia Rosii v Ukrainu [Kissinger in Davos commented on Russia's invasion of Ukraine], 2022. *Lenta.ua*, [online] 24 May. Available at: <https://lenta.ua/kissindzher-u-davosi-prokomentuvav-vtorgnennya-rosiyi-v-ukrayinu-119914/> [Accessed 21 July 2022].
- Kissindzher, H., 2017. *Svitovyi poriadok. Rozdumy pro kharakter natsii v istorychnomu konteksti* [World order. Reflections on the nature of nations in a historical context]. Translated from English by N. Koval. Kyiv: Nash format.
- Kissinger, H. and Roberts, A., 2022. There are three possible outcomes to this war: Henry Kissinger interview. *The Spectator*, [online] 09 July. Available at: <https://www.spectator.co.uk/article/there-are-three-possible-outcomes-to-this-war-henry-kissinger-interview> [Accessed 05 July 2022].
- Lillis, K., Starr B., Bertrand, N. and Liebermann, O., 2022. War in Ukraine reaches pivotal moment that could determine long-term outcome, intelligence officials say. *CNN*, [online] 15 June. Available at: <https://edition.cnn.com/2022/06/14/politics/ukraine-war-pivotal-moment-intelligence-officials-loses-in-the-east-russia/index.html> [Accessed 09 July 2022].
- Muazi, D., 2018. *Heopolityka emotsii. Yak kultury strakhu, prynyzhennia ta nadii zminiuiut svit* [Geopolitics of emotions. How cultures of fear, humiliation, and hope change the world]. Kyiv: Brait Buks.
- PyrozHKov, S. and Khamitov, N., 2016. Tsyvilizatsiynyi vybir Ukrainy v hlobalizovanomu sviti [Civilizational choice of Ukraine in the globalized world]. *ZN.UA*, [online] 12 August. Available at: <https://zn.ua/ukr/internal/civilizaciyniy-vibir-ukrayini-v-globalizovanomu->

**МІЩЕНКО АЛЛА БОРИСІВНА, ТЕРЕМКО ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ
МАЙБУТНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ
В СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ**

- sviti-yakiy-civilizaciyniy-vibir-robot-ukrayinu-ne-ob-yektom-a-sub-yektom-geopolitik_.html [Accessed 01 July 2022].
- Sakhno, Yu., 2021. Heopolitychni oriiantatsii zhyteliv Ukrainy: cherven 2021 roku [Geopolitical orientations of residents of Ukraine: June 2021]. Kyivskyi mizhnarodnyi instytut sotsiologii, [online] 18 July. Available at: <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1054&page=1> [Accessed 21 July 2022].
- Shulha, A., 2022. Koly Ukraina mozhe staty chlenom YeS i yak ne upustyty shans [When Ukraine can become a member of the EU and how not to miss the chance]. *ZN.UA*, [online] 18 June. Available at: <https://zn.ua/ukr/international/koli-ukrajina-mozhe-stati-chlenom-jes-i-jak-ne-upustiti-shans.html> [Accessed 21 July 2022].
- Snaider, T., 2020. *Shliakh do nesvobody : Rosiia, Yevropa, Ameryka* [The road to unfreedom: Russia, Europe, America]. Translated from English by H. Gerasim. Lviv: Choven.
- Taleb, N. N., 2017. *Chornyi lebid. Pro (ne)imovirne u realnomu zhytti* [Black swan. About the (un)probable in real life]. Kyiv: Nash Format.
- Terlets'kyi, V., 2016. Intel'ktualnyi pidtekst heopolitychnoi ekspansii Rosiiskoi Federatsii [The intellectual subtext of the geopolitical expansion of the Russian Federation]. In: *Rosiiska okupatsiia i deokupatsiia Ukrainy: istoriia, suchasni zahrozy ta vyklyky sohodennia* [Russian occupation and de-occupation of Ukraine: history, modern threats and challenges of today]. Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Kyiv, pp. 334–343.
- Ukraina 2022. Yak ne vtratyty svii shans staty sylnoiu derzhavoiu [Ukraine 2022. How not to lose your chance to become a strong state], 2022. *Ukrainskyi Instytut Maibutnoho*, [online] 22 April. Available at: <https://uifuture.org/publications/ukrayina-2022-yak-ne-vtratyty-svij-shans-staty-sylnoyu-derzhavoyu/> [Accessed 20 May 2022].
- Ukraina vyvchaie propozytsii Italii shchodo myrnoho planu – MZS [Ukraine studies Italy's proposals for a peace plan – MFA], 2022. *NV*, [online] 20 May. Available at: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/mirniy-plan-italiji-dlya-ukrajini-ukrajinske-mzs-vivchaye-propoziciji-50243918.html> [Accessed 01 July 2022].
- Vasylenko, S.D., 2000. *Ukraina: Heopolitychni vymiry v zahalnoievropeiskomu protsesi* [Ukraine: Geopolitical dimensions in the pan-European process]. Odesa: ODMA.
- Zalizniak, L., 2017. Ukraina ta Rosiia: viina tsyvilizatsii [Ukraine and Russia: the war of civilizations]. *Universum*, 3–4, pp. 4–11.

THE FUTURE GEOPOLITICAL STATUS OF UKRAINE IN MODERN EUROPE

Alla Mishchenko^{1a}, Viktor Teremko^{2b}

*¹Ph.D. in Political Science, Associate Professor,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6693-6221>,
e-mail: mishchenko.ab@gmail.com,*

*²Ph.D. in Political Science,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1774-0246>,
e-mail: v_teremko@knu.ua,*

^aKyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine,

^bTaras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

The article analyzes Ukraine's ability to acquire a new geopolitical status in Europe during the period of post-war development. Taking into account the dynamics and duration of the Ukrainian-Russian war, the analysis was carried out in the mid-term perspective and taking into consideration international and geopolitical assessments. By means of comparative method it was possible to reveal differences between positions of participants' parties and countries-partners of Ukraine, which mobilized military and Geo-economic efforts on changing the paradigm of goal of war ending on reconciliation of the aggressor on its maximal weakening. Also, the scenarios of both the development of the war and the proposals for its completion were compared, in particular, the "Italian peace plan", and the proposals by G. Kissinger and think-tanks of the USA and Ukraine. The results provided an opportunity to collect data in defining three possible geopolitical statuses of Ukraine in Europe: the status of the geopolitical mediator between the West and Russia (the most desirable for the European situation), the status of the geopolitical regional leader (the most favorable for Ukraine and the most integrated into the EU and NATO structures), the status of the "military periphery" (suits partner countries and Ukraine, but reduces the dynamics of the country's development).

SWOT-analysis of Ukraine's future geopolitical statuses in Europe proved that the Ukrainian-Russian war has finally determined and strengthened the ability of Ukraine to realize its international subjectivity independently, but the realization of the desired and embodied status on a regional scale will depend on such indicators as the preservation of the international anti-war coalition, its own political stability with democratic progress, strengthening of the military power, obtaining real security guarantees, maintaining territorial integrity.

**МІЩЕНКО АЛЛА БОРИСІВНА, ТЕРЕМКО ВІКТОР ВАСИЛЬОВИЧ
МАЙБУТНІЙ ГЕОПОЛІТИЧНИЙ СТАТУС УКРАЇНИ
В СУЧАСНІЙ ЄВРОПІ**

Keywords: military periphery; geopolitical status; regional leader; regional security; Ukrainian-Russian war.